

ACC. N:R M. 14751: 1-20.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Otto Eskilsson, Färingtoffa*  
Härad: *N. Åbo* Berättare: *" "*  
Socken: *Färingtoffa* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*  
Uppteckningsår: *1958* Född år *1877 i Färingtoffa*

FOLKLIVS-  
ARKIVET  
LUND

*Boskapskötsel. s. 1-20.*

*N. M. 60*

## Boskapskötsel

År 1900 beräknades en egendom med  
20 tunnland odlad, samt 100 tunnland  
skogsmark kunna föra 4 ungdjur 5 får  
2 dragare. Alla ångar och den gräs  
våste frödigast höstades med hie, och  
torkades till vinterfoder. Man fick  
då beräkna man skulle på 10 lass  
10 lass vitt hö och 10 lass klöverhö  
stöt kreaturen höll man för mjölk  
samt smör samt till försäljning av  
kor och ungdjur, under året. Fäsen  
hölls ju för allas skull varav  
tillverkades kläder. Gödsel var ju  
även att räkna med då ej kompost  
ning fanns

## Betesplatser

2  
För kor som mjölka, bräka instängas  
fällor, som g. vore lämpliga för höstnad.  
ock som de fick gå i, ock som var  
betägna kring gården, ungt kreaturen  
ock fåren hade sitt bete på skogen &  
marken, som var instängda med  
stengärdesgärdar, vilken av betesmarken  
som spela största rollen är svårt att  
säga, det var ju bekvämt att ha korna  
närmast gården för mjölkning, men det  
också bra att kunna släppa ut  
att kunna släppa ungdjurack för  
på skogsmarken. Betesmarken omkring  
gården utnyttjades så att när ett skifte  
var uppräkt, flytte de till nästa  
fält dess det avbetades blev uppräkt  
de som gick på skogsmarken

3 hade ju det stora område att gå på  
så det behövdes ej något skifte, såväl  
får som ungdjur brukade alltid följas  
ut på betet. Den mark som var stening  
eller tät beväxt med buskar, var ej  
lämplig för slätter, och blev så betesvall  
alla betesvallar, alla betesvallar, och  
skogsmark var enskild regementen, så  
någon allmänning av något slag fanns  
ej. Det var en praxis att kreaturen  
släpptes på bete den 15 Maj och togs  
på stall den 1 Oktober

#### Bete i byn

Jag vet aldrig det förekom att djuren  
betade på gårdsplanen eller Rådjurs  
intill gården, eller på bygata. Det  
brukade de bästa se med till och gav  
dem grön

## Bete på Trädan

Bete på Trädan var under juli och  
augusti korna voro tjedjarede på  
Trädan

## Bete i Lagen

4 Som förut nämnts var ett stycke jord  
som ej var lämpligt att lösta, som  
merändels var instängd med stengärdas  
= gård, men före stängträdens tid hade  
de vaktpågårdar som vakta dem, Hagarna  
Låg på inägorna och kunde omfatta  
5 till 10 tunnland

## Bete på ången

Med ång menas ett slät jordbit som  
är vattensjukt och ej lämplig att  
odla vara väder en sorts starrgräs  
vilket ej har stort värde som annat  
gräs, men ätes gärna av korna om det

blir väl härtad om häd väser på ången  
 är det björk, ångens storlek kan vara  
 1. Tien 3 tunnland, som är på ångarna  
 på skogsmarken finner också en del som  
 blir tien bete åt djuren på skogen, någon  
 direkt gödsling förekom ej på 1900-talet  
 på ångarna, ångarna var utmenstone  
 5 på någon sida inhägnad med stengårdes  
 gård

### Bete i skogen

Djuren släppte på egen hand i skogen  
 här fanns inga utan egna skogar  
 skogen var inhägnad med stengårdesgård  
 så de ej kunde komma därifrån. Betet  
 i skogen ansågs bra, för ungdjur och  
 får där fanns ju gräs och björkstånd växte  
 och på kärr och morass och också  
 gräs fanns så var det stora hjungfäst

som de kunde beta av en del. Vad som  
gorde mest skada var fåren som bet av  
de späda knopparne av, på små uppväxande  
träd så det blev endast små buskar.

6 Stumra släpptes ej några får eller ungdjur  
på skogen att beta utan skogarna har de  
senare 20 åren planterats med granplanter  
så kan inga djur vara där för de  
förderwa plantorna

#### Stökreaturens ras

På 1900 talets början var en mindre röd-  
braktig ras allmän, det var ju ej frågan  
om någon nyalkmångd utan huvudsaken  
var, att de kunde föda sig. Hornen voro  
mest utåtstående, det var några förs-  
tågsamma person som skaffe prima  
rastdjur till kommunen, der andra mot  
besättning fick betäkt sina kor, och blev

7  
det då en krigskala, lades den till och blev  
betäckt av samma rostfärg, och det blev  
så småningom prima, svartbrakiga  
kreatursstam som ännu befinnes i bruk  
Husdjurens namn

Namn på kreaturen äro många såsom  
Rosa - Ljerna - Blanda - Braka och många  
andra namn, som de brukar få då de föda  
första kalven, detta har alltid varit så.

#### Kreaturens enkastning

Skumpa räknar man med att en bra ko  
nykalvad skall mjölka 20 a 25 liter pr dag  
det beror ju på vad kraftfoder hon får  
derpå räknas kövärdet

#### Mjölknings

Låväl vinter som sommartid mjölkades  
under 2 månader 3 gånger dagligen efter  
kalvningen, sedan 2 gånger morgon.



8  
och kvinnor, I början på 1900 talet var det  
rigor eller kvinnor som mjölks de hade  
särskilda mjölkgranna som ej användes  
Till annat, det var, alltså med kor att  
släpna mjölken. Ingen skilnat om de  
mjölka inne eller ute

### Betäckning

Det var enskilda personer som skapa  
prima tjurar sedan inför 1900 talet bildades  
tjurförening men som upphörde för när  
sen, så nu är det enskilda igen, de som  
ska betäckt sina kor får betala en viss  
betäkningsavgift i pengar, det är ej  
rådligt vänta på önskad tid då kor  
lätt ej blev s.k. tjurvill och fick då säjas  
tre slag, korna hörs inne i stallat minst  
en dag för betäckningen

## Kalvens uppväxt

9 Det brukar ej vara lämpligt låta kalven  
äta utan mjölka ut mjölken för hand  
och låta kalven dricka av en skål, vilket  
sker om man sätter handen ner i mjölken  
i skålen och låter kalven dra på ett finger.  
Kalven kallas kviga när hon varit hos tjur  
och ko efter det hon kalvat.

## Fåhus

Der som ej mer än 8 a 10 djur och trusen  
i allmänhet var smala, var ej mer än  
en rad, närmast väggen en fodergång  
därefter foderko att ge korna foder i  
vilket på senare tid ersattes med Cementbord  
och ko. Bakom korna var gödselrännor som  
utmynnade utmynnade i gödselhägen och  
utgödselades varje dag. Fåhuset förbanden  
stod i förbindelse med foderladen

10

med en dörr från gängen framför foder  
bordet. Fönster voro glögar som murats  
i väggen men omkring 1900 talet ersattes  
de med glas, att kreaturen gäta läsa i  
stallet har jag ej hört

Bår och bindlar

Den som endast hade 8 Till 10 nötkreatur  
stod alltid med huvudet mot väggen  
byggnaderna var ganska smala så det ej  
var plats för 2 rader, längs väggen  
var en fodergång, framför djuren fanns  
ett kubbhus som djuren fick sitt foder  
i. Senare tiden har Cementbord insatts  
med ho för vatten och foder, Ena ändan  
av gängen gick genom en dörr, där foder  
hämtades Till djuren den andra med  
ingång från stallen var vanligt endast  
en planka som lades tvärt över för att

för att hindra andra, något namn hade  
den ej. Halm brukade vara första mål på  
dagen sedan något knäppaden drefter  
11 hö ut väster, det var ju olika hur de  
utladda sina djur. Framför varje foderbord  
var rest ett underslag under bjälkarna  
som spändes med ett lika långt järntråd  
på golvet, i detta var även insatt stälpar  
en för varje bår. I stälparna voro djurens  
bindsel fästa, så var ställarna här på  
orten redan på 1890 talet. Den som band  
kreaturen i väggen eller utifrån, var  
den som endast hade en eller två kreatur  
och ingen stamledning. Innan järnbind  
\* sel kom bandes kreaturen med klave, det  
var en bräda omkring 3 tum bred och 12 tum  
lång med hål i ena änden att sticka  
in en liten vidskäpp i andra änden

skärs ett par Timers skärs som köparen  
skärs till att passa i när den böjdes om  
halsen på djuret, jämbäntsbändsel kom  
i början av 1900-talet sedan har de används  
strö och gödsel

12. Det strö i ladugården göres dagligen  
särskild huss korna för att de skall hålla  
sig rena det ströades med ej uppaten halm  
för övrigt användes ut märke, torvströ  
kom ej för än inför 1900-talet, gödsle ut  
nå gödselhåg gjordes på vintern 2 gånger  
och sommaren 1900 dagligen redskap grev  
skyffel och en vanlig engulig rulleböv

Andra djur i fähuset

De som hade ovan stoda alltid i fähuset  
hoss korna, Den som tjur stod även  
hoss korna, Den som endast hade 1 rad  
kreatur avstängde vid andra vaggan

13 en svärning der kelvarna gick lösa  
gemensamt. Fären hade en särskild in-  
vagnad utanför kreaturen der de gemen-  
samt släpptes in. Klansen brukar ej all-  
vistas i stallen utan hade särskild  
gälds utom stallen. Hvalhund brukar  
ha särskildt bo

### Gäldstad i stallen

Gäldstad i stallen har jag aldrig hört  
förkamrat, var det fult av djur har  
det varit tillräckligt.

### Hårt arbete redskap vid utfodring

Lygnar + grepar höfjurar samt hackor  
eller knivar att skära sönder roffbrödet  
med

### Utfodring under vintern

Kreaturen fodrades i regel från den 1

Oktober till 15 Maj, Före 1900 året var det

64 kvinnfolk, det lejdes gerna någon äldre  
 kvinna som åtog sig passa kreaturen  
 fodret bestod av havre-halm och hö och  
 rotfrukter. Efter 1900-talet har här på  
 orten varit dränk som bekvämt kan taggas  
 in i hoarna till djuren. Förnan har jag  
 ej hört talas om, t. regel var det 3 gånger  
 på fem och 3 gånger på en vecka som kreatur  
 utfodrades. Det fanns ingen skillnad på  
 utfodring före eller efter betäckningen  
 Godelskapen uttogs av kor som blev med  
 kalv, även ungdjur kunde ju påläggas  
 att säjas som godelskap dessa utfodrades  
 med gräset och annat kraftfoder så att  
 de kunde få kull

Stodfodes

Jag kan ej minnas men hört talas om  
 att på 1880-talet var det nödår för kreaturen

kunde de sedan jorden blev bar släpa  
ut Kreaturen på tynggen i skogarne, kanske  
någon även låste ner halmstak

### Wattning

- 15 Djuren wattades i regel en gång om dagen  
för år 1900 drevs kreaturen ut till brunnen  
var det kallt väglag fick de bära in vatten  
till dem, nu har efter hand alla murade  
hoar som de pumpa in i

### Sommarfähus

Enkla sommarfähus brukar en del byggas  
ute på skogsmarken där djuren kan gå  
in vid dålig väderlek det är i huvudsak  
ungdjur som ej kommer hem om kvällen  
utan är ute såväl natt som dag.

### Wälsläppning

Som förut nämns släpptes kreaturen  
omkring den 15 Maj de år då så ystra



och glada, så det får vara vakt med  
dem den första dagen så de ej skada  
sig själva eller andra, några andra  
cerimonier brukas ej förekomma

### Märkning

16

Här det är egna djur märkes de ej men  
är det flera ägare brukas de märkas i örat  
\* med ett eller flera hack

### Skälla eller Skällako

Här kreaturen släppes i vall brukas alltid  
därför avsedda klockor hängas om halsen  
på ett djuren, det brukas vara någon av  
de äldre som gärna drar hem och ej för  
yoter, skällan ser ut som en vanlig ring-  
=klocka och görd av mässing, och fins att  
köpa i alla pappershåll, den fästes om  
halsen på djuret med en rem som knäpps  
om halsen

## Härde nek vallare

17 Här i Skogsbyggen förkom ej namn på  
gädd vallare, då de flesta betesmarker  
är omgärdade av stengärdar, skulle  
därmed vallning behövas liksom van-  
ligen en höjke eller picka mot kontant  
betalning någon vecka

## Vallarens utrustning

Vallaren utrustas med lyö att kunna  
driva kreaturen med, om morgons  
när han tar ut får han matsäck med  
sig för dagen tills han kommer hem på  
om kvällen någon annan utrustning  
behövs ej

## Vallningsarbetet

Om betesmarken ej på alla sidor är inhägnad  
med gärdsgård var vallning  
nödvändig på den sida som den ej fanns

18 det var valprojektens uppgift att se till att djuren så att de ej kommas ut dergenom. Trassarens bostad var på gården och mat morgon och kväll sin middag fick han äta ute på marken i medhavda matsäck. Harehund har ej förekornit här

### Bitesgång på sommaren

Som fört namnet från 15 Maj - 1 Oktob. Kornia som mjölkade fjäder alltid hem om nätterna. Ungdjuren var det ej säkert då fick de se efter om de var i sommar. Fåhuset så de fick stanna der. Kvinnorna brukar brukar man ge ett lodder hö eller gräs på kvällen, så lärde de sig snart komma hem, på skogsmarken finnes alltid källor eller rinnande vatten der djuren djuren snart lär

- dricka. Beträffande hemma kamrar för  
hem varje dag, så de får vatten der  
19 Om vid enstaka fall mjölkning sker  
ute äro uppsatta mjölkningsfäror  
der korna bindas och mjolkas som  
vanligt. Mjölken sitter på en gräs  
och mjölkas som vanligt. Mjölken  
föras hem på mjölkkanor och kanna  
Tre gånger om dagen mjölkar man  
endast stork efter kalningen, antast  
ningen vid bra betes kan bli omkring  
20 liter per dag efter det kreaturen  
gått egentligt betet överförs de till  
träden och uppsätt 2 groda klöver  
Födning och andra binder för kreatur  
På träden och 2 groda klöver  
Födades korna med 6 eller 8 läng  
kattung med gräns ut till grä

djurets hustru. Djur som ville gå på  
gårdsgården brukade oftast gå på  
2. och långt fräde med ren omkring  
bakken på kon, så hon fick frädet mellan  
frambenen och hindra henne från att kliva  
20 på gårdsgården

Utavseendring av boskap  
Man undlar hört det förekommit  
utavseendring av boskap  
Kreaturuppfödning och kreaturhandel  
Det är tydligt att en kreaturuppfödare  
skall sälja några av djuren för i  
1900 Fals början var det att leda de djur  
som skulle säljas till toslor eller Hölby  
marknader och försöka sälja djuren  
Nu har stor förändring skett, de kom  
mer uppkoppare hem och gaffar eller  
skickas de till slagteriet